Kriisinhallintakeskuksen vastaus lausuntopyyntöön ”Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko"

Kriisinhallintakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua Kehityspolitiikan ylivaalikautisesta selonteosta (VNS 5/2021, jäljempänä selonteko).

Selonteko ei itsessään analysoi missään vaiheessa kehitysyhteistyön ja siviilikriisinhallinnan yhteyttä, vaikka siviilikriisinhallinta edistää rauhaa ja konfliktista toipuvien kehittyvien alueiden vakautta etenkin instituutioiden vahvistamisen kautta. Kriisinhallinta mainitaan vain kerran liittyen muuttoliikkeisiin. Tämän vuoksi lausunto keskittyy vuorovaikutteisesti kommentoimaan muuttoliikkeiden lisäksi selonteon eri kohtia ja niiden yhteyttä siviilikriisinhallintaan.

Siviilikriisinhallinnan yhteys muuttoliikkeisiin

7. Kehityspolitiikalla voidaan vaikuttaa myös muuttoliikkeeseen, s. 17
”Kehittyvien maiden demokraattisten instituutioiden ja oikeusvaltion vahvistuminen, taloustilanteen ja työllisyyden kohentuminen sekä kestävän kehityksen edistyminen vahvistavat monin tavoin kehittyvien maiden ja niiden lähialueiden kantokykyä ja turvallisuutta, ja parantavat ihmisten mahdollisuuksia elää ja työskennellä kotimaissaan. Tämä vaikuttaa osaltaan myönteisesti kansainväliseen kehitykseen ja turvallisuuteen, myös Euroopassa.”

Muuttoliikkeiden juurisyihin vaikuttaminen on yksi sisäisen turvallisuuden kannalta huomioitu tavoite Suomen osallistumisessa siviilikriisinhallintaan, ja siihen pyritään vastaamaan lähettämällä erilaisia oikeusvaltiotematiikan ja sisäisen turvallisuuden asiantuntijoita siviilikriisinhallintaoperaatioihin Suomen kannalta maantieteellisesti merkittäville toimialueille (Länsi-Balkan, Afrikan sarvi, Sahel, Irak).

Siviilikriisinhallinnan kautta voimme edesauttaa ihmisoikeuksien ja kansainvälisten sopimusten noudattamisen jatkamista myös siinä vaiheessa, kun kehitysyhteistyötoimijat eivät enää pysty työskentelemään toimialueella turvallisuustilanteen vuoksi. Tämä on peruste esim. Libyassa ja muilla haastavilla alueilla (Mali, Niger), missä tematiikka on sidottu operaatioiden mandaattiin. Paras tapa vaikuttaa muuttoliikkeisiin on paneutua juurisyihin, mutta myös viranomaisiin kohdentuva neuvonanto sisäisen turvallisuuden piirissä yleisesti ja tässä tapauksessa rajaturvallisuudessa erityisesti varmistaa, että prosessit eivät jää kesken, jos muuttoliikkeitä ehkäisevät toimet eivät riitä.

Tässä luvussa voisi kiinnittää huomiota myös siihen, tarkoitetaanko tekstissä pakolaisella aina nimenomaan pakolaisia, vai viitataanko termillä myös esimerkiksi Eurooppaan hakeutuviin turvapaikanhakijoihin tai muihin siirtolaisiin.

CMC Finland
PL 1325
(Ratapihantie 9, 6. kerros)
00521 Helsinki

Puhelin (vaihde)
+358 295 480 171

www.cmcfinland.fi

Muita huomioita selontekoon siviilikriisinhallinnan näkökulmasta

Lähtökohtia, s. 3
”Kestävä kehitys toteutuu parhaiten demokraattisissa maissa, joissa oikeusvaltioperiaatteet toteutuvat, yhteiskunnan instituutiot ja kansalaisyhteiskunta toimivat, ihmisoikeuksia kunnioitetaan, ja joissa talouspolitiikka ja kaupallistaloudellinen toiminta tukevat kestävän kehityksen tavoitteita ihmisarvoisia työpaikkoja luoden.”

Siviilikriisinhallinnassa pureudutaan juuri kehittyvien maiden ja hauraiden valtioiden instituutioiden vahvistamiseen ja oikeusvaltioperiaatteiden tukemiseen. Vaalitarkkailuun osallistumisella, jonka koordinoiminen siirtyy ulkoministeriöltä Kriisinhallintakeskukselle vuoden 2022 alusta lähtien, tuetaan demokraattisten instituutioiden vahvistamista.

”Suomen kehitysyhteistyön tavoitteena on kehittyvien maiden oman kantokyvyn vahvistaminen. Niiden oma vastuu kehityksestään on avainasemassa”

Paikallisten toimijoiden sitoutuminen instituutioiden ja yhteiskunnallisen vakauden vahvistamiseen ovat olennaista siviilikriisinhallintatyön onnistumiseksi. Esimerkiksi EU:ssa valmistelussa olevassa strategisessa kompassissa, joka tullaan julkistamaan keväällä 2022, painotetaan keskeisenä toimintamallina yhteistyötä, kumppanuuksia sekä vahvaa paikallista omistajuutta. Kriisinkestävyyteen liittyy vahvasti kyky vastata ja sopeutua myös ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin, sillä ilmastonmuutos vaikuttaa laajasti yhteiskunnan eri osa-aluilla sekä kärjistää jo aiemmin olemassa olleita jännitteitä ja kriisejä.

1. Suuret haasteet – suuret mahdollisuudet, s. 6
”Ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutoksen sopeutuminen on yksi tärkeimpiä ihmiskunnan tulevaisuuteen vaikuttavia kysymyksiä.”

Ilmastonmuutos on myös turvallisuuskysymys ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen on tärkeää konfliktien ennaltaehkäisyn kannalta. Ilmastonmuutoksen vaikutukset kärjistävät jo olemassa olevia kriisejä ja jännitteitä sekä lisäävät yhteiskuntien epävakautta. Siirtyminen fossiilisista polttoaineista uusiutuviin energianlähteisiin heikentää perinteisten energiantuottajamaiden asemaa, kun fossiilisia energianlähteitä korvataan yhä enemmän uusiutuvilla energianlähteillä.

2. Suomen kehityspolitiikan arvopohja, s. 8
”Keskeinen tavoite on samalla varmistaa, ettei kehitysyhteistyöllä tahallisesti tai tahattomasti aiheuteta haittaa, kuten heikennetä ihmisoikeuksia tai vaikeuteta ilmastollisesti ja ympäristöllisesti kestävää kehitystä (ns. do no harm -periaate) ja että kaikilla ihmisillä on mahdollisuus osallistua päätöksentekoon heitä koskevissa asioissa.”

Erityisesti kriisialueilla on välttämätöntä huolehtia do no harm -periaatteen noudattamisesta. Ihmisoikeusvaikutusten lisäksi kansainvälisten toimijoiden on kiinnitettävä huomiota myös ilmasto- ja ympäristövaikutuksiinsa kohdealuilla. Esimerkiksi EU:n kriisinhallintaoperaatioissa onkin alettu seurata niiden omaa

ympäristöjalanjälkeä ja operaatioilta tullaan lähitulevaisuudessa edellyttämään oman toimintansa ympäristövaikutusten arviointia.

4. Suomen vahvuuksiin nojautuvat kehityspolitiikan päätavoitealueet, s. 13
”Läpileikkaavien tavoitteiden lisäksi kehitysyhteistyössä huomioidaan kehittyvien maiden kriisinkestävyyden näkökulma, mm. konflikti- ja katastrofitilanteet, ilmastonmuutos ja ympäristön tilan heikentyminen sekä terveysuhat ja epidemiat. Suomi vastaa näihin laaja-alaisiin haasteisiin kehityspolitiikan sekä muiden politiikka-alojen vaikuttamistyön ja käytännön toimenpiteiden kautta, sillä yhteiskuntien yleinen kantokyky on avainasemassa kriisitilanteista selviämisessä.”

Tulevaisuudessa yhä tärkeämpää on huomioida erityisesti ilmastonmuutoksen vaikutukset ja luonnon monimuotoisuuden vähentyminen sekä näihin haasteisiin sopeutuminen kriisinkestävyyden ja konfliktien ennalta ehkäisyn näkökulmasta. Myös siviilikriisinhallinnassa tullaan yhä vahvemmin tukemaan yhteiskuntia vastaamaan ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin, sillä näillä on laajamittaisia vaikutuksia yhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin, ihmisten asuinolosuhteisiin, konfliktien kärjistymiseen, muuttoliikkeisiin jne.

6. Kehitysyhteistyö, humanitaarinen apu ja rauhan edistäminen täydentävät toisiaan, s. 16
”Toiminnan tulee olla myös konfliktisensitiivistä, mikä tarkoittaa kykyä ymmärtää toimintaympäristöä ja sen konflikteja, sekä kykyä sovittaa toiminta oikealla tavalla vallitseviin olosuhteisiin, kestävän rauhan edistämiseksi.”

Rauhantyön, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön välinen kolmoiskytkös on tärkeää huomioida Suomen kehityspolitiikassa, jotta hyödynnetään eri toimijoiden yhteisiä pääriä ja vältetään päällekkäisyyksiä. Myös siviilikriisinhallinnassa otetaan yhä paremmin huomioon eri toimijoiden ja tavoitteiden yhteen kytkeytyminen, jotta osallistumisella saataisiin aikaan vaikuttavampia tuloksia.

8. Suomen kehityspolitiikka tuottaa tuloksia, s. 18
”Suomen tukeman toiminnan välittömiä tuloksia seurataan lisäksi Suomen itse määrittelemillä indikaattoreilla. Numeerista ja laadullista tulostietoa analysoidaan huolellisesti. Saatua tietoa sekä ulkopuolisten tahojen toteuttamia evaluaatioita käytetään oppimisen, kehittämisen ja suunnittelun pohjana. Onnistunut tavoitteenasettelu perustuu toimintaympäristön ja asianomaisen yhteiskunnan, kumppanien sekä toimialan ymmärtämiseen. Samalla varmistetaan, että kehitysyhteistyöstä hyötyvät ne, jotka sitä eniten tarvitsevat.”

Kriisinhallintakeskus katsoo, että Suomen tavoitteet on määriteltävä myös siviilikriisinhallinnan osalta niin, että niiden toteutumista on mahdollista seurata sekä määrällisesti että laadullisesti. Mitattavien tavoitteiden asettaminen mahdollistaa kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean vuoden 2021 selvityksessä peräänkuuluttaman vaikuttavuuden arvioinnin ja sitä myötä toiminnan kehittämisen entistä vaikuttavammaksi.

CMC Finland
PL 1325
(Ratapihantie 9, 6. kerros)
00521 Helsinki

Puhelin (vaihde)
+358 295 480 171

www.cmcfinland.fi

12. Hyvät kumppanit ovat toiminnan perusta, s. 29
”Suomalaisten osaajien valinta monenkeskisten instituutioiden päämaja- ja kenttätehtäviin on tärkeä keino vahvistaa monenkeskistä yhteistyötä kestävän kehityksen hyväksi. Suomalaisten osallistumista ja menestymistä tehtävien haussa tuetaan.”

Kriisinhallintakeskus lähettää ja kouluttaa asiantuntijoita monenkeskisten instituutioiden päämaja- ja kenttätehtäviin. Muuttuvassa turvallisuusympäristössä myös siviilikriisinhallinnan asiantuntijoilta odotetaan laajaa osaamista kestävän kehityksen teemoista. EU:n kaikkiin kriisinhallintaoperaatioihin tullaan rekrytoimaan ympäristöasiantuntija vuoteen 2025 mennessä. Ulkoministeriön tuki on tärkeää, jotta suomalaiset asiantuntijat menestyvät kansainvälisissä, Suomen tavoitteiden kannalta merkityksellisissä rekrytoinneissa.

CMC Finland
PL 1325
(Ratapihantie 9, 6. kerros)
00521 Helsinki

Puhelin (vaihde)
+358 295 480 171

www.cmcfinland.fi